

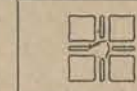
HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN „NEDERLANDSCH BELANG.“

Abonnementsprijs per jaar:				Prijs der Advertentiën:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50		Per regel		f 0.15
Voor Oost-Indië en het Buitenland	" 4.—		Bij plaatsing van 500 regels		" 0.12 1/2
Afzonderlijke nummers	" 0.05		" " " 1000		" 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

□ Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat. □

Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is: Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds. Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50). Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice). Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.
 Mededeelingen. — De Poetri-Hindia. — Perskroniek. — Uit de O.-I. Mail. — West-Indië. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Ingezonden — Oost- en West-Indisch Litteratuur overzicht. — Leeszaal — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. In dank ontvangen wij van zijne Excellentie den Minister van Koloniën het werk van den oud-dirigeerend Officier van Gezondheid 2e klasse van het Oost-Indische Leger, J. Semmelink, getiteld „Geschiedenis der cholera in Oost-Indië vóór 1817.” Dit boek is ter leestafel Heulstraat 17, Den Haag, neergelegd.

Voorts liggen op dezelfde tafel ter beschikking van belangstellenden de Handelsberichten, welke wekelijks worden uitgegeven door het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel, met medewerking van het Departement van Buitenlandse Zaken.

Op het bureau van het Hoofdbestuur, Heulstraat 17, Den Haag, zijn alsnog te verkrijgen de navolgende populaire werkjes:

a. een boekje „Over onze Oost voor hen die er niet geweest zijn”, tegen 10 cent per ex.;

b. Onze Oost II. „Iets over den inlander en zijn zieleven”, door T. J. Bezemer, tegen f 0.05 per exemplaar.

II. De navolgende gelden werden alsnog in dank ontvangen:

a. ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden in de Nederlandsche Bezitting Curaçao: S. H. Tj., f 5.—
 Vroeger ontvangen f 497.—
 Totaal f 502.—

b. ten behoeve van het Ondersteuningsfonds van de Vereeniging Oost en West: S. H. Tj., Utrecht f 2.50
 Vroeger ontvangen f 93.—
 Totaal f 95.50

Ter kennis van belangstellenden wordt gebracht dat de zuivere opbrengst van den Curaçao-avond op 30 December 1908 is geweest f 1102.15, welk bedrag aan de door den Gouverneur van Curaçao aangewezen commissie te Willemstad is overgemaakt.

Van één der belangstellenden in het lot der noodlijdenden van Curaçao werd de opmerking ontvangen, waarom door het Hoofdbestuur van Oost en West geen pogingen waren in het werk gesteld, om de Nederlandsche Handel-Maatschappij en de Stoomvaartmaatschappijen Nederland en Rotterdamse Lloyd ten deze te winnen en op te wekken, om, evenals zij voor de noodlijdenden in Italië deden, een zeker bedrag te storten.

E. VAN ASSEN, Secr.

De „Poetri-Hindia”.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat wij ongeveer een half jaar geleden met ingenomenheid de oprichting van het Maleische Dames-tijdschrift onder dezen titel (De Indische Prinses) aankondigden en hebben sedert gelezen dat wij in onze rubriek „Wat de Inlander zegt” nu en dan het een en ander uit dit aardige blad aanhaalden. Zij zullen er zeker ook wel belang in stellen te vernemen, wat ons omtrent Poetri Hindia uit Indië wordt geschreven.

„Op verzoek van vele inlandsche ouders van volwassen dochters en van ontwikkelde inlandsche dames werd het blad in het leven geroepen op initiatief van den in Indië welbekenden Inl. journalist Raden Mas Tirta Abdij Soerjo, schoonzoon van den sultan van Batjan en hoofdredacteur der Medan Prijaji, weekblad voor Inl. vorsten, ambtenaren en andere vooruitstrevenden. Deze had zich den steun verzekerd van Raden Lemangoeng Ario Tirta Koesoemo, den bekenden regent van Karang Anjer, officier der Oranje Nassau-orde, die thans ook voorzitter is van de vereeniging Boedi Oetomo.

„In den laatsten tijd komt het veel voor, dat Inl. jongelieden, die een zekere ontwikkeling hebben, in 't huwelijk treden met Europeesche meisjes. Hooge Inl. ambtenaren trouwen dan veelal met vrouwen ver beneden hun stand, ja, er zijn zelfs Inl. ambtenaren die bij gebrek aan ontwikkelde Inl. meisjes met gewezen huishoudsters van Europeanen huwen. Kort gezegd: de ontwikkelde man heeft een ontwikkelde vrouw noodig, althans een vrouw, die niet alleen lezen en schrijven, maar ook met hem meedenken kan en die in staat is goedkoop en degelijk de huishouding te bestieren, met behoud van de goede, oud-Indische tradities in zeden en gewoonten.

Het doel nu van de Poetri Hindia is om elke veertien dagen aan de Inl. vrouwen geschikte lectuur te bezorgen en haar op deze manier te helpen ontwikkelen, zonder half-Europeesche vrouwen van haar te maken.

Dit streven wordt zeer op prijs gesteld: het blad heeft reeds overal in geheel N.-Indië, van Sabang tot de Molukken toe, haar trouwe abonnee's. Hieronder zijn zelfs vrouwen, die niet lezen en schrijven kunnen. Zij laten zich de Poetri voorlezen door haren echtgenoot of door andere mannelijke leden van haar gezin.

Practische kennis wil de Poetri zooveel mogelijk aanbrengen.

De redactie zorgt ook voor knippatronen, maakt begrotingen voor feesten en menu's, geeft allerlei inlichtingen op aanvragen, die zij van de lezeressen krijgen uit alle oorden van den Archipel.

Zij voelt echter behoefte aan een geschikte bibliotheek. De uitgever schijnt haar hierbij nog niet te kunnen steunen wegens de hooge drukkosten van het blad. Te vergeefs wendde zij zich tot den directeur van onderwijs met een verzoek om subsidie in den vorm van 't aangaan van abonnementen op 't tijdschrift voor de bibliotheek van alle Inl. scholen in Ned.-Indië. Gelukkig heeft het blad thans echter reeds 2500 abonnees, en zal zijn weg dus wel vinden.

De hoofdredactrice, Mevr. L. J. Staal te Buitenzorg doet nu een beroep op de lezeressen van het Kol. Weekblad, om haar gelezen dames-tijdschriften, kookboeken, knip- en andere patronen, gebruikte cliché's, die voor de Inl. vrouwen van nut kunnen zijn, menu's enz. te willen zenden, opdat de redactie haar taak meer en meer naar behooren kan vervullen. Ook het zenden van ruilnummers van tijdschriften zal zeer welkom zijn.

Mevr. Staal werd, na een vooropleiding te hebben genoten van Raden Mas Tirta Abdij Soerjo, als gesalarieerd le Hoofd-Redactrice van het blad benoemd met Mevrouw F. Kremer, deze laatste voornamelijk tot 't verstrekken van patronen.

Raden Ajoë Habiba, tweede echtgenoot van den heer Raden Mas Tirta Soerjo werkt daarbij ook belangeloos mede.

Raden Adjeng Fatina, leerlinge van 't gymnasium Willem III, dochter van den Wedana Kota van Buitenzorg, schrijft artikeltjes van algemeenen aard.

Zoo ook Raden Adjeng Soehito Tirta Koesomo, — hoofdonderwijzeres der Inl. meisjesschool te Karang Anjar, de eenige gouvernement-school voor meisjes in Ned.-Indië, dochter van den Regent aldaar, — meer in het bijzonder betreffende karaktervorming, en Raden Adjeng Azia Dewi over de Jav. kookkunst, evenals de dames Raden Ajoë Tirta Adiwinto te Pondrogo, Raden Ajoë Pringawinoto, echtgenoot van den Patih van Rembang, en Prinses Fatima, eerste echtgenoot van den heer Raden Mas Tirta Abdij Soerjo. Genoemde Inl. dames zijn dan ook de voornaamste, die met raad en daad de Poetri belangeloos steunen.

De uitgevers zijn van plan premieën te geven voor geleverde stukken door Inl. vrouwen, om haar tot schrijven aan te moedigen en zich ook op deze wijze te doen ontwikkelen.

Dergelijke pogingen hebben zeker volle aanspraak op ons aller sympathie en medewerking.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Over grond- en boschpolitiek op Java. — De Curaçaosche correspondent van De Tijd over de verhouding van Curaçao tot Venezuela.

In het Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur (Sept.-Nov.-afl.) bespreekt de heer S. P. Ham,

inspecteur bij het boschwezen in Ned.-Indië, de grond- en boschpolitiek op Java. De *N. Rott. Ct.*, die met veel waardeering over deze uitvoering en lezenswaardige studie schrijft, merkt hierbij op, dat zij gaarne meer algemeen de aandacht op dit onderwerp wenscht te vestigen. Wij zijn het hiermede volkomen eens en zullen daarom een en ander mededeelen, ontleend aan het zeer uitgebreide uittreksel, dat het blad van bovengenoemd artikel van den heer Ham geeft.

„De schrijver, zoo lezen wij in het blad, vond aanleiding het vraagstuk der boschreserveering en in verband, daarmede dat der grond- en boschpolitiek in het algemeen, meer gezet te bespreken, omdat groot meeningsverschil blijkt te bestaan tusschen de ambtenaren van het boschwezen, die voor behoud van nog aanwezig bosch op Java pleiten en uitbreiding der bestaande boschreserven noodig achten, en de ambtenaren van het binnenl. bestuur, die vaak aandringen op uitbreiding der ontginningen voor den landbouw ten koste van het bosch.

Naar de meening van den schrijver is juist de toeneming der bevolking een motief voor boschbehoud en boschherstel, ja dwingt zij er toe, en indien het niet gelukt de juistheid dezer stelling aan te toonen, zal z. i. de strijd voor boschbehoud des te moeilijker worden, naarmate de bevolking in aantal toeneemt en hoe meer de landbouwontginningen tegen de boschgrenzen opdringen. De bekendheid met wat geschiedenis en ervaring in andere landen leeren omtrent de ontwikkeling van het grondbezit in het algemeen en het boschbezit, alsmede het boschbeheer in het bijzonder, is z. i. gering. Hierbij dient ook op de vooruitzichten der houtvoorziening in de verdere toekomst te worden gelet.

De schrijver behandelt nu eerst „het boschbezit en boschbeheer in andere landen”, en trekt daaruit de gevolgtrekking, dat „thans het beginsel van boschbehoud, en waar noodig boschvermeerdering, meer en meer tot heerschappij komt”. Wij stippen uit zijn zaakrijke gegevens aan, dat Frankrijk in Algiers een geregeld boschbeheer heeft ingevoerd, dat men in de Duitsche koloniën in Afrika van den aanvang af bedacht is geweest op boschbehoud en boschbeheer — men neemt er nu proeven met den aanplant van djatihout — en dat men in Britsch-Indië, ter wille van boschbehoud, „vaak heel wat ernstiger in de toestanden en rechten der bevolking heeft ingegrepen dan hier op Java”.

Hij bespreekt de openstelling van Java voor de particuliere industrie en de uitgifte in erfpacht, die hij beschrijft als een nagenoeg onafgebroken „aanval op het met bosch begroeide staatsdomein, waarvan de laatste dertig à veertig jaar getuigen zijn geweest”, en hij meent, dat de aanval der erfpachtsindustrie op het staatsdomein vooral hierom zoo schadelijk heeft gewerkt, omdat — gelijk overigens gemakkelijk te begrijpen en van haar standpunt te verdedigen is — „bij voorkeur de beste, dat waren ook de houtrijkste” terreinen werden aangevraagd en uitgegeven.

De uitgifte van grond in ontginning voor landbouwdoeleinden aan de inlandsche bevolking en de daarop betrekking hebbende bepalingen zijn, naar des schrijvers meening, mede oorzaak voor de ontwouding van Java geweest, en hoewel hij erkent, dat de tegenwoordige ontginnings-ordonnantie verbetering heeft gebracht, zullen z. i. ook met deze ordonnantie „de voortgaande ontwouding en deroofbouw der bevolking niet kunnen worden beteugeld.”

Als de heer Ham ten slotte komt tot de verdeling van het nog vrije staatsdomein op Java over de verschillende vormen van grondbezit — boschwezen, wenscht hij bovendien nog terreinen af te wijzen in de eerste plaats te zien vastgesteld omvang en plaats der uitsluitend, hoofdzakelijk, of mede ter wille van de klimatologische-hydrologische belangen noodige reserven. Maar aangezien deze in den regel niet voldoende zijn voor de voorziening in de behoeften aan hout en andere boschproducten, moet z. i. vervolgens worden nagegaan, welke terreinen buitendien nog, ter wille van deze belangen, in de boschreserve behooren te worden opgenomen. En als aldus deze beide deelen der reserve zijn aangegeven, wenscht hij bovendien nog terreinen af te wijzen voor bestaande of eventuele latere staatscultures en deze in de reserve op te nemen „omdat dit het veiligste middel is, om ze voor uitgifte in erfpacht of ontginning te vrijwaren.” Hij voegt daaraan waarschuwend toe: „Men vergeet vooral niet, dat, bij den krachtigen aanhang tot ontginning, zoo van de bevolking als van de erfpachtsindustrie, de staat, buiten wat hij nu als blijvend domein reserveert, weldra niets zal overhouden.”

Wat na de aangegeven reserveeringen nog over is, wil de schrijver in een bepaalde verhouding tusschen inlandsche ontginning en erfpacht verdeelen, bv. in lagere berg- en heuvelstreken als: 1 : 2 of 2 : 1, of nog een andere, afhankelijk van verschillende factoren.”

De *N. Rott. Ct.* merkt ten slotte op, dat dit onderwerp een principiële quaestie raakt, waarbij de toekomst van Java in belangrijke mate is betrokken. Wij hopen, zegt het blad, dat het geschrift van den heer Ham de aandacht zal trekken, die het verdient en dat het aanleiding zal geven tot verdere gedachtenwisseling, die ten slotte tot eene op goede gronden berustende beslissing omtrent de te volgen grond- en boschpolitiek kan leiden.”

* * *

In het *Alg. Handelsblad* van 7 Nov. jl. bepleitte de heer J. H. J. Hamelberg, deskundig geschiedschrijver over de kolonie Curaçao, 't denkbeeld om Curaçao in economisch opzicht geheel onafhankelijk van Venezuela te maken.

Daartegen nu komt de bekende Curaçao'sche correspondent van *De Tijd* op.

„De heer H., zegt hij, veroorloof mij de opmerking, dat er sommige zaken, personen, landen, enz. zijn, die elkander onmogelijk missen kunnen, die door de natuur of anderszins op elkander zijn aangewezen. Denk u Amsterdam zonder het IJ; Rotterdam zonder Maas en den Waterweg; Den Haag zonder residentie, Ministeries en Scheveningen! De natuur of de kunst, of overeenkomst heeft een onverbrekelijken band tusschen dat alles geschapen; zoo bestaat er en door ligging en door wederzijdsche behoeften een natuurlijke band tusschen Curaçao en Venezuela; zij kunnen elkander niet missen; Curaçao vormt als het ware een deel van Venezuela. Ik ben dus zoo vrij het als een utopie te beschouwen, dat Curaçao ooit geheel onafhankelijk van Venezuela zou kunnen worden. Wel kunnen ook met andere landen betrekkingen worden aangeknoopt, maar deze zullen nooit die belangrijkheid krijgen, die zij hebben met Venezuela. Men bedenke slechts, hoe moeilijk de reis van Columbia naar hier en van hier naar Santo Domingo is. Het is in den laatsten tijd herhaaldelijk voorgekomen, dat men bezendingen vruchten van Santo Domingo overboord moest werpen, en dat runderen van Columbia door de lange reis onderweg sterven. En van Venezuela zijn wij slechts één nacht varend verwijderd. Doch deze dingen zijn hier zó bekend en in den laatsten tijd zó dikwijls herhaald, dat het waarlijk te verwonderen is, dat een scherpzinnig man, als de heer H., nog dat idee koesteren kan.

Zeker, wij moeten hier niet afhangen van de willekeur der Venezolaansche presidenten, maar wij behoeven, ja, wij mogen niet onafhankelijk worden van den tusschen-handel op Venezuela. Laat de 30 pct. additionele rechten op goederen uit de Antillen maar eens verdwijnen en de heer H. zal het nog beleven, dat Curaçao weer opbloeit, al keeren dan misschien de gouden jaren van voorheen niet meer terug. Curaçao is de aangewezen natuurlijke vóórhaven van Maracaibo, dat op zijn beurt weer de havenstad is voor de achterliggende Andes en een groot en rijk gedeelte van Columbia.

Wij juichen het van harte toe, dat de regeering in Nederland en het bestuur op Curaçao hun best doen, om andere bronnen van welvaart te vinden, die ons minder afhankelijk kunnen maken van Venezuela. Maar wij zijn het toch weer niet geheel eens met den heer H., als hij eenige dier bronnen aangeeft. Als oud-voorzitter der Maatschappij van Landbouw, als ontwerper van een lievelingsidee, Curaçao overdekt te zien met sisal, evenals de Bahama- en Turks-eilanden, een idee, dat de heer H. met evenveel nauwkeurigheid als con amore heeft uitgewerkt in het jaarlijksch verslag der Curaçao'sche Vereeniging voor Geschied-, Taal-, Land- en Volkenkunde, breekt de heer H. nog eens een lans voor de uitvoering van dat idee. Niets natuurlijker dan dat. Ten minste eenige jaren geleden. Nu echter zijn de toestanden veranderd, juist door de proeven, die het Bestuur genomen heeft en die de heer H. zoo warmelijk prijst. Als eerste en voorname resultaat dier proeven, gaf dr. v. Hall, de inspecteur van den landbouw in West-Indië, aan, dat Curaçao er niet geschikt voor gebleken is, zoodat nu maatschappijen in Nederland niet meer aan het gevaar blootstaan kapitalen te steken en te verliezen in eene onderneming, die geen kans van slagen heeft. „Voor eene rendabele sisal-cultuur moet men op Curaçao zeker niet op dorre berghellingen planten; maar wel op vruchtbare gronden (dr. v. Hall Kol. Raad Begr. 1909). Nu, dorre berghellingen biedt Curaçao in overvloed. Doch waar moeten wij de vruchtbare gronden zoeken?”

Daarenboven, de eigen Maatschappij van Landbouw, door den heer H. gesticht, meent in haar laatste jaarvergadering den aanplant van sisal niet te durven aanbevelen en dat op grond van genomen en niet te best geslaagde proeven.

De heer H. houde het ons ten goede, dat wij zijn raad, hoe goed gemeend ook, niet practisch vinden. Beter vinden wij zijn anderen raad, om „vroeger gebloeid hebbenden tak van industrie weder te doen herleven.” Daar kan de heer H. niet anders mede bedoelen dan de hoeden-industrie of 't vlechten van stroohoeden. Juist, dat is de weg, dien men op moet! Als men in Nederland er eens toe kon besluiten in den zomer zijne stroohoeden te betrekken uit de eigen noodlijdende kolonie, dan was Curaçao blijvend gered. Als van de 5 millioen Nederlanders er eens twee millioen Curaçao'sche hoeden gingen dragen, of als de Koninklijke Nederl. Marine de stroohoeden der bemanning hier liet maken, dan was er volop werk voor de arme bevolking, die dan haar brood verdienen kan en het niet als een aalmoes uit Nederland behoefde aan te nemen.

Men sture dus in twee richtingen: men trachte onzen handel vrij te maken van de knellende banden, hem aangelegd door 31 pct. additionele rechten op goederen uit de Antillen, — en men bevoor-

dere in Nederland op allerlei wijze de Curaçao'sche hoeden-industrie. Aan die twee bronnen van welvaart zou Curaçao volop genoeg hebben. Men behoeft dan nog den landbouw niet uit het oog te verliezen; maar dat op Curaçao eenige tak van landbouw ooit een volksbestaan zou kunnen worden, dat de bevolking der Benedenwindsche eilanden onafhankelijk van Venezuela zou kunnen maken, mij dunkt, de heer H. is toch te lang in de Kolonie geweest, om daar een oogenblik aan te kunnen gelooven of het in ernst te beweren. Men kan dat aanemen van een voorbijvliegend professor, als de heer Went, die juist in een regenmaand hier was; men kan dat nog aannemen van een landbouw-illusionist als jhr. De Jong van Beek en Donk, en van wien onlangs iemand zeide: „Als hij Gouverneur werd aan de Noordpool, zou hij nog op een ijsschots trachten te planten”; maar zoo iets aannemen van een kundig man, met helderen blik en groote historische kennis, als de heer H. werkelijk is, neen, dat gaat niet.

Intusschen zijn wij den heer H. dankbaar, dat hij met zijn gezaghebbend woord, wederom de aandacht op Curaçao gevestigd heeft. Maar juist, om dat gezaghebbende van zijn woord, hebben wij in bovenstaande regelen gemeend, eenige zijner beweringen een weinig te moeten toelichten.”

Uit de O.-I. Mail.

„Boedi Oetomo” aan het werk.

Van inlandsche zijde werd aan het *Bat. Nieuwsblad* geschreven:

„Den 28en November is op verzoek van den president van het hoofdbestuur van Boedi Oetomo de heer Dwidjosewojo, secretaris te Djokja, naar Karanganjar overgekomen. Ook de vice-president van het hoofdbestuur, de heer Soediro Hoesodo, was uitgenoodigd, kon evenwel, door ziekte verhinderd, daaraan geen gevolg geven. De regent, die zelf het congres niet heeft bijgewoond, wilde gaarne verslag daarover uit den mond van den secretaris vernemen. Dit verslag is in het maleisch opgesteld en zal, gevolgd door de statuten der vereeniging, in druk aan de verschillende afdelingen worden toegezonden.

De regent gaf na voorlezing van het verslag in overweging, alvorens tot de rondzending ervan aan de afdelingen over te gaan, een hoofdbestuursvergadering te houden, om enkele aandullende verbeteringen en wijzigingen in de statuten te brengen, en tevens ter bespreking van de te nemen maatregelen ten aanzien van den arbeid van het hoofdbestuur in het eerste werkjaar.

Besloten is op den 26en en 27en December ten huize van den heer Soediro Hoesodo te Djokja deze vergadering te beleggen.

In het kort kan ik hier wel weergeven de voorstellen, die de regent voornemens is der vergadering ter beslissing voor te leggen:

Zoo zal spoedig moeten worden overgegaan tot het aanvragen van rechtspersoonlijkheid door de afdelingen, afgescheiden van deze actie door het hoofdbestuur, met het oog op de door afdelingsbesturen te dragen verantwoordelijkheid.

De regent is verder van oordeel, dat het aanbeveling verdient twee organen van den Bond uit te geven, d.w.z. een in den geest als reeds op het congres besproken, en tevens een volkstijdschrift in het javaansch (soendaneesch en madoereesch), en geïllustreerd, zoo mogelijk; leesbaar voor het volk. Voor dit tijdschrift zou der regeering om subsidie gevraagd kunnen worden, die wellicht niet zal worden geweigerd.

In de verhouding van de commissarissen tot het hoofdbestuur gelooft de regent een wijziging ten goede te moeten aanbrengen. De commissarissen zouden buiten het bestuur moeten staan, in alzonderlijke betrekking en de bevoegdheid hebben, om verantwoording te eischen van het bestuur van zijn handelingen. In dit geval zal het niet noodzakelijk zijn nog een aparte commissie van toezicht op het geldelijk beheer aan te wijzen. Wat dit geldelijk beheer betreft, er moet een plaats worden aangewezen, waar de algemeene kas zal zijn. De sleutels hiervan zullen door meer dan één persoon worden in bewaring gehouden.

Door de afdelingen zal het hoofdbestuur verder steeds op de hoogte gehouden worden van het aantal leden.

Verder acht de regent twee secretarissen noodig. Reis- en verblijfskosten van dezen zullen moeten worden gedragen door de kas der vereeniging. Is het noodig, dan moeten zij nog worden bijgestaan door een of meer bezoldigde schrijvers. Aan den heer Dwidjosewojo vroeg de regent of naar zijn oordeel de secretarissen bezoldigd zullen moeten worden. Waardig was zijn antwoord: „Ik voor mij bedank daarvoor. Ik ben secretaris, omdat men

mij daarvoor geschikt geacht heeft. Ik zou liever het secretariaat neerleggen dan B. O. geldelijk tot last te zijn."

De Sultan van Asahan weer thuis.

In de Deli Courant lezen wij: „Toen de Daendels aan den steiger kwam, werd de Sultan namens het Bestuur door den controleur van Laboean begroet, terwijl de Manillaband mede zorgde voor een prettige ontvangst. Per extra-trein vertrokken ook passagiers en mail naar Medan. De Sultan zag er weivarend uit.

Dienzelfden avond stoomde de extra-trein, waarmee de Sultan van Assahan en gevolg van Belawan zouden komen, het Medansch stationsgebouw binnen, terwijl de Manillaband, die mede van Belawan was gekomen, zich liet hooren.

Door het regenachtige weer was de belangstelling zeer gering en waren slechts ter verwelkoming aanwezig de Sultan van Deli, de Assistent-Resident van Deli, de Hoofdadmirateur van de Deli Spoorwegmaatschappij en de Toengkoë Pangéran van Bedagei, alsmede eenige particulieren.

Na het wisselen van begroetingen en beleedheden vertoefde men een oogenblik op het perron en toen ging het in de auto naar het paleis van den Sultan van Deli, waar deze aan zijn vorst-collega een gasmaal aanbood.

De Sultan is zeer tevreden over zijn Europeesche reis; hij vond het alleen in September-October wat kil worden in het hooge Noorden.

Uit de Molukken.

Een correspondent schrijft aan het Soer. Hbl.: Warm dat het hier is in de laatste weken! Beken en rivieren drogen uit. Trouwens, veel is er niet nodig om onze bergstroompjes aan banden te leggen. Zouden de aardschokken, n.b. 4 in twee dagen tijd, daarmede in verband staan? Het is niet te hopen, dat wij eene herhaling krijgen van '98, waar wij behalve het verlies aan menschen/evens een „loegie besar" te betreuren hadden.

Van „loegie besar" gesproken, dat konden de erfgenen zeggen van de nalatenschap van den kapitein-Chinees alhier. Dank zij oneenigheden in de familie, werd de geheele erfenis, roerende en onroerende goederen, op de vendutie verkocht. Wanneer je dat ziet „al wat verder te voorschijn zal worden gebracht", dan merk je eerst, waar het geld zit. Een flink huis, eigendom, van f 30.000, portières van zijde, f 1000, eene kamer, waarin niets dan kostbare bruidsartikelen, een bekleed ambeublement, drie brandkasten (sic), juweelen, gouden en zilveren sieraden bezet met diamanten, zilveren servies etc. dit betreffende de roerende goederen, en dan nog al die landerijen..... was ik maar notaris te Ambon, ik zou met 10 pct. tevreden geweest zijn.

Maar toch „loegi besar", want je zag er gaan bruidsdoozen van schildpad met goud ingelegd en zilveren montuur ter waarde van f 1000 voor slechts f 110, eeuwenoude Chineesche vazen voor f 35, kortom te geef, tast maar toe.

De Alfoertjes van het Talagebied, Ahiolo, denken zich nog lang niet te onderwerpen. Elke boot brengt ons eenige gewonden en hoopen zieken, zoodat de militaire autoriteiten met de handen in het haar zitten, niet wetende, hoe aan te vullen, maar met weinig mannetjes knappen ze het wel op, al is het dan ook tijdelijk en na jaren vechten.

Opleiding inlandsche officieren.

In de Javasche Courant komt een uitvoerige advertentie voor van den chef van het wapen der infanterie, behelzende de voorwaarden, waarop in Mei 1909 jongelieden van inlandsche (amboeneesche en madoereesche) afkomst kunnen worden toegelaten tot den cursus tot opleiding van inlandsche officieren te Meester Cornelis.

Met genoegen zien wij, merkt de Java bode op, dat als eisch van toelating o.m. gesteld is de vaardigheid om zich zoowel mondeling als schriftelijk in zuiver en beschaafd nederlandsch uit te drukken.

Als punt a der eischen, waaraan de kandidaten moeten voldoen, vonden wij gehandhaafd: „voorname afkomst, ter beoordeeling van het hoofd van het gewest van waar de candidaat afkomstig is."

Men zal zich herinneren, dat generaal Christan herhaaldelijk op reis is geweest om mondeling omtrent dit punt met de regenten te overleggen. Er moet dus a sal zijn. Natuurlijk, in een oostersche maatschappij!

In de westersche speurt men die ook wel, maar daartegen verzet zich de alleen zalig makende democratie", besluit de Java bode.

Chineesche Postbeambten.

Naar de Java bode verneemt zullen bij de postkantoren chineesche beambten in dienst worden gesteld, uitsluitend voor het debiet van postwaarden. Een uitnemende maatregel: deze menschen werken meest vlug en nauwgezet", vindt de redactie van dat blad.

Een nieuw schip voor de tropen.

Een nieuw schip, speciaal voor de tropen gebouwd, heeft den 11en November den steven naar onze koloniën gewend en is behouden de haven van Tandjong Priok binnen gevaren. Het is het nieuwe stoomschip Rumpsius van de Koninklijke Paketvaart-maatschappij, bestemd om uitsluitend de verbinding tusschen Java en Singapore te onderhouden en te verbeteren. Ook Medan ligt in het vaarplan. Algemeen mag men door het in dienst stellen van dit schip een groote verbetering verwachten in de route Soerabaja, Batavia, Singapore en omgekeerd, want niet alleen dat dit thans een directe verbinding zal worden, ook op snellere verbinding kan men rekenen, want het stoomschip Rumpsius zal niet, zooals de andere booten der maatschappij, met een tienmijlsvaartje door onze wateren sukkelen, maar met een snelheid van 15 mijl per uur, want daarop zijn de machines berekend.

Ooglijders-Gasthuis te Bandoeng.

Het gebouw te Bandoeng voor het „Wilhelm-gasthuis voor ooglijders" bestemd, nadert thans zijn voltooiing, zoodat de dag voor de officieele opening reeds kon worden bepaald. Zij zal, volgens de Preanger bode, plaats hebben in den ochtend van Zondag 3 Januari en wel met eenige plechtigheid, in tegenwoordigheid van een aantal hooge autoriteiten; in de eerste plaats die van den gouverneur-generaal, die met zijn gevolg en gemes, met een extra-trein aankomen zal, de leden van den raad van Indië van Rees en Pott, de directeur van Onderwijs, Koster, etc. etc.

De opening, die om elf uur plaats hebben zal, kan door elk belangstellende bijgewoond worden.

De sultan van Koetei heeft, te Bandoeng zijnde, onder geleide van dr. Westhoff, een rondgang door de inrichtingen van het Blinden-Instituut gemaakt.

Hij was zoo voldaan over het geziene, dat hij bij het heengaan een bedrag van f 200 aan de vereeniging schonk, lezen wij in hetzelfde blad.

Gids voor Nederlandsch-Indië.

Bij het „Bureau voor Handel en Reisverkeer" alhier, directeur dr. F. A. Schöppel, is sinds eenigen tijd in bewerking een „Algem. Gids voor Nederlandsch-Indië (Handels- en Reisgids)", waarvan de uitgave begin van het volgend jaar, vermoedelijk Maart of April, zal plaats hebben. Deze gids zal een werk zijn, dat op alle gebied inlichtingen geeft hetgeen noodzakelijk maakt, dat het van vrij aanzienlijken omvang wordt. Men zal er niet alleen in vinden de bestuursafdeeling van Nederlandsch-Indië, hoofdstukken over politiek, economie, handel, scheepvaart, en mededeelingen over post en telegrafie, ook nuttige wenken voor den vreemdeling en plaatsbeschrijvingen, waarbij de voornaamste plaatsen in heel den Archipel besproken worden, treft men er in aan.

Wat het werk vooral aantrekkelijk zal maken, zijn de fraaie illustraties en de bijzonder mooie gekleurde foto's, waarmee de uitgave rijk versierd is. Behalve een aantal mooie kiekjes uit de binnenlanden zal het werk niet minder dan 43 gekleurde stadsgezichten bevatten, die den reizenden vreemdeling ongetwijfeld zullen aantrekken tot een bezoek.

Publiciteit.

Sedert korten tijd is te Batavia een agentschap gevestigd van „Lloyd's Greater Britain Publishing Co. Ltd.", welke uitgevermaatschappij zich voorstelt om, op gelijken voet als reeds geschiedde ten aanzien van verschillende staten en koloniën in Australië, Afrika en Azië, nu de Nederlandsch-Indië een standaardwerk te doen samenstellen, getiteld: „20-th Century Impressions of the Netherlands India", waarin nevens plaatsbeschrijvingen, verschillende hoofdstukken aan onderwerpen van historischen, economischen en anderen aard zullen worden gewijd.

Aangezien de Regeering de totstandkoming van een dergelijk werk in een vreemde taal van veel nut acht, zoowel met het oog op het aanknoopen van nieuwe handelsbetrekkingen met het buitenland als ter bevordering van het toeristenverkeer, zijn de hoofden van Gewestelijk en die van Plaatselijk bestuur op Java en Sumatra door de Regeering uitgenoodigd, om aan de vertegenwoordigers van genoemde Maatschappij desgewenscht zooveel moge-

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT — OVER DE — PRINSESTRAAT.

TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG.

Groote keuze
Wollen en Donzen
DEKENS.

MAGAZIJN GESLOTEN VAN HALF EEN TOT TWEE UUR.

INSTITUUT
VOOR VREEMDE TALEN.

VEREENIGING VAN DOCENTEN.
DIRECTEUR: Dr. W. F. STUTTERHEIM.

Latijn — Grieksch — Fransch — Duitsch —
Engelsch — Spaansch — Italiaansch — Rus-
sisch — Zweedsch — Noorsch — Deensch —
Maleisch — Javaansch en Soendaneesch. ✚

Prospectus en inlichtingen:
van Galenstraat 1b.

MERKLEUR-Rijwielen
zijn
de beste.
VROLIJK &
VAN 'T WOUT
Koningssplein 6
Noordeinde 140^B
TELEFOON 3144.
TELEFOON 2562.

lijk de door hen gevraagde inlichtingen te willen verstrekken. Tevens is ter kennis gebracht van de landsdienaren, dat er bij den Landvoogd geen bezwaar tegen bestaat, dat door hen voor de samenstelling van meerbedoeld boekwerk bijdragen worden geleverd, voor zoover dit met hun werking is overeen te brengen.

Voorts zal de Landvoogd het op prijs stellen, indien aan de hoogvermelde vertegenwoordigers bij hunne plaatselijke onderzoeken en reizen in het binnenland zooveel mogelijk de benutzbare hand worde geboden.

WEST-INDIË.

Het bacoven-geschied.

In een druk bezochte vergadering van belanghebbenden in de bacoven-cultuur werden mededeelingen gedaan door de commissie van advies, die naar aanleiding van de overname van het beheer der plantages Killenstein en la Ressource, een audientie bij den Gouverneur had aangevraagd en verkregen.

Het voornaamste van die mededeelingen was, dat de gouverneur de commissie heeft gemachtigd, belanghebbenden gerust te stellen. Niet dan bij volstrekte noodzakelijkheid, en wanneer een plantage zeer slecht staat, zal de maatregel van overname van beheer worden toegepast.

Na langdurige beraadslagingen (de pers was niet ter vergadering toegelaten) werd besloten door bemiddeling van de commissie van advies eenige voorstellen aan den gouverneur te doen.

Voor zoover **Onze West** ter oore kwam, is o.m. voorgesteld: dat in den vervolge bij bezoeken vanwege de inspectie van den landbouw op plantages schriftelijk mededeeling worde achtergelaten van den staat van zaken, en van de voorschriften die gegeven worden, een en ander ter voorkoming van misverstand; dat aanmerkingen op beheer of directie schriftelijk ter kennis zullen worden gebracht; dat, wanneer het gouvernement termen meent te hebben voor overname van het beheer eener plantage, op verzoek van den directeur een nader onderzoek zal worden ingesteld; en dat de arbitrage-clausule van het bacoven-contract van toepassing worde verklaard op de kwestie van beheer-overname; dat, voor zooveel mogelijk, bovenstaande bepalingen alsnog zullen worden toegepast op de onderneming la Ressource.

Onze West schreef omtrent deze aangelegenheid o.a. nog het volgende:

Nu de eerste indrukken voorbij zijn, is de tijd gekomen voor een kalmer beoordeeling van het standpunt door het Gouvernement ingenomen in zake de bacoven-cultuur.

Het spijt ons te moeten verklaren, dat wij ook thans dit standpunt niet kunnen billijken. Wij betreuren ten zeerste, dat het Gouv. nog steeds niet datgene heeft gedaan wat de belanghebbenden zou kunnen geruststellen, namelijk waarborgen verschaffen, dat in het vervolg niet meer zal worden opgetreden als tegenover de pls. Killenstein en la Ressource is geschied.

Voor wij echter verder gaan, wenschen wij een verkeerd indruk weg te nemen, die door ons eerste artikel over deze zaak is gewekt. Men heeft daaruit afgeleid, dat wij het Gouvernement van kwade trouw beschuldigen. Dit is niet onze bedoeling geweest, al moeten wij erkennen, dat de redactie minder duidelijk was. Natuurlijk zijn ook wij overtuigd, dat het belang der bacoven-cultuur bij het Gouvernement op den voorgrond staat.

Onze gedachten-gang, die in het bewuste artikel minder tot zijn recht kwam, was deze: het Gouvernement heeft o.i. een fout begaan, zoo ernstig, dat wij moeten denken aan een opzettelijk verzuim. Want zou de fout opzettelijk begaan zijn, dan zou men werkelijk geneigd zijn te vragen, of zij, die bij het opmaken van het contract twijfelden aan de goede trouw van het Gouvernement, dan toch gelijk hebben gehad.

En nu hebben wij goede redenen om aan te nemen, dat de fout inderdaad opzettelijk is begaan. Men heeft er inderdaad niet aan gedacht, om tegenover de betrokken ondernemingen zekere maatregelen in acht te nemen, die de billijkheid voorschreef, zooals bijv. schriftelijke waarschuwing vooraf.

Des te grooter is echter onze teleurstelling, dat het Gouvernement achteraf de fout niet schijnt te willen inzien. Waar een directe, ruitelijke erkenning van een onwillekeurig begaan verzuim alles ongedaan had kunnen maken, daar is thans de toestand vrijwel wanhopig.

Voor zoover wij kunnen nagaan is het standpunt van het Bestuur, dat een onderneming, welke tot

min of meer ernstige aanmerkingen aanleiding heeft gegeven, eenvoudig zonder verdere waarschuwing kan worden overgenomen.

Hiertegenover moeten wij vierkant ons standpunt handhaven: dat zoolang een onderneming in staat en bereid is de wijzigingen aan te brengen, die het Gouvernement in het belang der cultuur noodig acht, de overname van het beheer door het Gouvernement niet gerechtvaardigd is.

Het geldt hier dus niet meer het belang van bepaalde ondernemingen, het is een principieele kwestie geworden.

Waar het Gouvernement door een eenzijdig en buitengewoon streng contract alle macht in handen heeft, moet op de rechtschapenheid van het Bestuur een ernstig beroep worden gedaan.

Ook de kwestie van arbitrage dient geregeld.

In de kwestie met la Ressource is thans gebleken, dat het Gouvernement de overname van het Beheer niet beschouwt als onderwerpelijk aan arbitrage. Het beroept zich op de redactie, luidende dat de gevolgen van de toepassing van het beginsel onderwerpelijk zijn aan arbitrage.

Nu daarmee een waarborg ontvalt die belanghebbenden meenden te bezitten, is het begrijpelijk, dat het gevoel van onrust toegenomen is, en men streeft naar andere waarborgen. Het gaat toch niet aan, dat over beheerders en directeurs beschikt wordt als voorwerpen, die in eigen aangelegenheden niet eens mogen medespreken.

Billijk lijkt ons ook, dat bij overname van beheer, de redenen worden aangegeven.

Het is tot nu toe niet duidelijk, wat eigenlijk de redenen zijn van de overname van het beheer van la Ressource. Was aanvankelijk de indruk dat de stand der cultuur daartoe aanleiding is geweest, uit een mededeeling in een der bladen moet men afleiden, dat vermoedens van financiële onregelmatigheden niet weinig tot den maatregel zouden hebben bijgedragen. Als dat werkelijk zoo is, dan dienden de vermoedens behoorlijk te worden vastgesteld tegenover de belanghebbenden. In zoo'n geval zou ieder den maatregel van het Gouvernement goedkeuren. Maar het lijkt ons beneden de waardigheid van het Bestuur, om dergelijke vermoedens, die niet door een behoorlijk onderzoek zijn vastgesteld, door een publiek orgaan bekend te maken. Wij hopen dan ook, dat de Koloniale Staten het Bestuur inlichtingen omtrent die zaak zullen vragen. Uitgemaakt dient te worden, of het juist is, wat De Surinamer te kennen geeft, dat het onwaardig artikel van het Bestuur afkomstig is, en of het Bestuur de verantwoordelijkheid voor den inhoud aanvaardt.

De loop, die de zaken genomen hebben, kan niet genoeg betreurd worden. Nog steeds blijven wij hopen, dat het Gouvernement een flink besluit zal nemen, en alle ongerustheid wegvagen, door waarborg te geven, dat de maatregel van beheer-overname niet dan als een uiterst middel zal worden toegepast. Het voorbeeld van Killenstein aenwijst dat dit uiterst middel in dit geval nog niet noodig was. De eigenaren hebben na restitutie van de door het Gouvernement voorgeschoten gelden en na aanstelling van een anderen directeur in overleg met de inspectie van den landbouw, het beheer weder overgenomen. Welnu, die restitutie is natuurlijk niet het doel geweest van het Gouvernement, terwijl ook zonder overname van het beheer belanghebbenden bereid zouden zijn geweest op verlangen van het Gouvernement een anderen directeur aan te stellen.

Terecht wordt door belanghebbenden niets meer gevreesd dan de overname van het beheer. Het Gouvernement werkt nu eenmaal duurder dan particulieren. Het Gouvernement acht een tractement van f 3000 billijk voor den directeur. Het heeft dan ook op la Ressource den heer Zeiler aangesteld op f 3000. Een particulier houdt meer rekening met de draagkracht der onderneming. Wij zien ook, dat ambtenaren dit doen, zodra het hun particuliere belangen geldt. De administrateur van financiën bijvoorbeeld is mede-eigenaar van een plantage, waarvan de directeur f 1600 tractement geniet. Dit is niet veel, maar de plantage kan nu eenmaal moeilijk meer betalen. Een kleine plantage als la Ressource (nog geen 100 H.A. beplanting) zou onder beheer van een particulier nimmer f 3000 betalen. Het Gouvernement legt dus een onmatigen druk op deze plantage. De vraag is, of de onderneming op die wijze ooit uit haar schuld komt tegenover het Gouvernement en of per slot van rekening, bij onvermogen van de vennootschap, een eventueel nadeelig saldo niet ten laste zal blijven van het Gouvernement.

Gele koorts.

Onder dit hoofd schreef **Onze West** van 19 Dec. het volgende:

Het ging in de stad van mond tot mond: gele koorts geconstateerd.

De tijding verwekte groote verslagenheid, want ieder dacht terstond aan de eilende van de epidemie van 1902, die, al was het aantal slachtoffers niet heel groot, toch veel leed en schade heeft berokkend.

Sedert een dag of tien was de aandacht van den geneeskundigen dienst gevestigd op verschillende ziekte-gevallen, die wel verdachte verschijnselen opleverden, doch waarin het ziekte-beeld niet voldoende uitgesproken was om de diagnose van gele koorts te kunnen stellen. Van dergelijke zoogenaamde abortief gevallen deden zich te Paramaribo ongeveer tien voor, waaronder drie officieren van het garnizoen, een lid van de rechterlijke macht een domine, enz. Verder deden zich op de pl. Jagtlust drie gevallen voor onder Britsch-Indische immigranten, een der immigranten is overleden. De andere patiënten zijn herstellende. In al deze abortief gevallen zijn zekerheidshalve ontsmettingsmaatregelen toegepast, bestaande o.m. in het uitzwavelen der woningen, om de muskieten te doodden, die zooals men weet, ook bij gele koorts overbrengsters zijn van de infectie.

De definitieve diagnose dan gele koorts, neemt men voor het eerst kunnen stellen in den afgelopen nacht, toen in het militair hospitaal een der patiënten onder typisch uitgesproken verschijnselen van gele koorts overleed. Deze patiënt is een jongmenscha, Van der Sluis genaamd, van beroep matroos, sedert eenigen tijd werkzaam bij den aanleg der gasleiding te Paramaribo.

De diagnose in dit geval is gesteld op grond van sterk sprekende klinische verschijnselen, en op grond van bacteriologisch onderzoek, waarbij de afwezigheid van malaria-plasmodia werd geconstateerd.

Behalve dit geval, zijn op Jagtlust twee nieuwe gevallen van gele koorts geconstateerd bij Britsch-Indische immigranten.

Men staat dus voor het feit, dat rekening moet worden gehouden met het uitbreken eener gele koorts epidemie, die zich gewoonlijk inleidt door abortief gevallen, tot het virus voldoende kracht heeft verkregen om de duidelijk uitgesproken gevallen in het leven te roepen.

Met voortvarendheid zijn reeds door den chef van den geneeskundigen dienst alle maatregelen genomen om de ziekte te onderdrukken.

WAT DE INLANDER VAN NED.-INDIË ZEGT.

Sjoekoerlah, 1000 kali sjoekoer! (dank, duizend maal dank), roept Pemberita Betawi jubelend uit bij het vernemen van het bericht, dat Sri Baginda Wilhelmina (Hare Majesteit Koningin Wilhelmina) in blijde verwachting is. Deze jubelkreet zal niet alleen door geheel West-Java, waar genoemd blad zijne lezers telt, maar gewis door den geheelen Ned.-Indischen archipel weerklinken en aan menige trouwe borst de woorden uit den Qoran ontlokken: „Ahamdoelillah, irraboealamien, alrachmaan, alrachiem! (Lof zij God, den heer der wereld, den goedertierene en barmhartige.)

De te Solo verschijnende javaansche courant **Bromartani** (= wijd en zijd berichten overbrengen) vroeger genoemd **Djoeroemartani** (= is overbrenger van berichten) is het officieel orgaan van het hof van Soerakarta, eenigermate te vergelijken met onze ter Landsdrukkerij verschijnende **Javasche Courant**. De wettten en besluiten van den Soesoehoean, de regelingen van den Rijksbestierder, alsook de benoemingen, aanstellingen, bevorderingen van ambtenaren en beambten, kratondienaren en -dienaresen worden daarin opgenomen. Ook vermeldt het blad de namen van hen, aan wie de Sultan de orde **Sri Noegroho** (doorluchtige gunst) heeft verleend. Deze orde is een instelling van den tegenwoordigen Soesoehoean, **Pakoe Boewono X**, en wordt, voor zoover bekend, alléén aan zijne **abdidalem** (dienaren, onderdanen) geschonken. Althans, de Nederlandsche Staatscourant heeft tot dusverre nog niet bekend gemaakt, dat er aan iemand vergunning is verleend, die orde te dragen. Dat ze door de Ned.-Indische Regeering — officieel dan wel impliciet — is erkend, blijkt uit het feit, dat de Rijksbestierder, Raden Adipati Sosrodiningrat, in zijne **pranatan** achter zijn naam niet alléén de nederlandsche en vreemde orden, die hem zijn toegekend, opnoemt, doch ook daaraan toevoegt, dat hij in het bezit is van de **Sri Noegroho** der 1e klasse. Deze orde is nl. verdeeld in vijf klassen. Het juweel wordt hier in den Haag door de juweliersfirma J. van Wielik en Zoon vervaardigd.

Het zal wel begrijpelijk zijn, dat de **Bromartani**

als officiële hofcourant, geen beschouwingen opneemt van de Kaoem moeda (Jong Indië) of Kek beng tong (Jong China) die soms ietwat rood getint zijn. Aan de voormalige kaboedidajan (landverhuurders en beheerders van huurlanden) van Soerakarta, die zich hier in den Haag ophouden, kan de lectuur daarvan aanbevolen worden, daar zij daarin vele berichten zullen vinden, die hen in 't bijzonder interesseeren.

De spreuk: Takoet roegi, tiadakan beroentoeng (wie niet waagt, die niet wint) zegt Diamant in de Tjajaha Sumatra, Kaoem moeda (Jong Indië) aan de conservatieve partij (jang masih berselimoetkan selimoet koeno = die zich nog toedekken met een ouderwetsche deken) voor de voeten geworpen.

De Sumatranen, beweert schr., zijn niet allen arm en ook volstrekt niet allen dom; er zijn er onder ons, die duizenden bezitten, en die een even grooten handel drijven als vreemde oosterlingen, die even bekwaam en ontwikkeld zijn als personen van andere rassen; maar wijselijk willen zij, voor zij iets nieuws ondernemen, er eerst ernstig over nadenken, de kat uit den boom kijken. Zoo zijn er onder de gegoeden, vervolgt hij, personen, die nog altijd niet genegen zijn om hunne kinderen datgene te doen aanleeren, wat strekken kan om hun land en volk vooruit te brengen. Zij durven hunne kinderen niet naar verre landen te laten gaan, omdat zij vreezen kosten voor niets te zullen maken en den moed missen van hen te scheiden. Sta op, mijn volk, roept hij ten slotte uit, sta op; zie, de zon staat al hoog aan den hemel; gooi de oude deken weg, vervang haar door een nieuwerwetsche van de kaoem moeda.

Daar volgens de maleische bladen op Java, vele chineezen van dit eiland naar Sumatra's Westkust willen verhuizen, waarschuwt Diamant tevens, dat men zijn regenscherm gereed moet houden, voordat het begint te regenen.

Uit Buitenzorg schrijft een zich Bogoriaan noemende medewerker aan de Pantjaran Warta, dat Raden Hasan Djojodiningrat — een broeder van den tegenwoordigen Regent van Serang, Raden Achmad Djojodiningrat, en van Raden Hosein Djojodiningrat, den candidaat in de Oostersehe Letteren aan de Leidsche Universiteit, — als het ware een opschudding heeft veroorzaakt ten gunste van den algemeenen vooruitgang door zijn goede voorbeeld. Deze jonge man, zegt schrijver, hoewel in het bezit van het eindexamen der hoogere burgerschool, en, al kon hij ook met gemak de W.-knoopen verkrijgen, wilde geen „pennelicker” (dit woord komt in den maleischen tekst voor) worden, doch begat zich in de cultures.

Bogoriaan meent, dat eerst wanneer niet meer alle kinderen van inboorlingen, die wat meer geleerd hebben, dadelijk ambtenaar willen worden, al weten zij vooruit, dat zij dan later veelal in armoede zullen leven, doch ook particuliere sadja” willen zijn zooals Raden Hasan Djojodiningrat, die begreep, dat behalve de ambtenaarsstand, er nog andere middelen van bestaan zijn, dat

men dan eerst met recht kan zeggen, dat Java zal vooruitgaan. Wanneer, vraagt hij, zullen ook adellijke inlandse kinderen, die eene goede opleiding hebben gehad, er toe over gaan handel, landbouw en andere particuliere bedrijven en beroepen te beoefenen?

Er zal helaas nog heel wat water van Bogor door de Tjitaroem naar zee vloeien, voor de menak (adellijke) zijne voorliefde voor den prijajistand loslaat!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Bij de troonsbestijging van den bijna tweejarigen Prins Pok Gie, zoon van Prins Soen Ijing Ong, die als Hong te (keizer) den naam Soan Thong heeft aangenomen, roept de Bintang Soerabaja die op den 2en December 1908 als een uiting van vreugde op rood*) papier gedrukt werd, uit: „Ban Swee Soan Thong (Heil Soan Thong.) Moge hij lang leven, opdat hij de wenschen zijner onderdanen vervulle!”

Een goed teeken is 't, dat er in de chineesch-maleische bladen tegenwoordig zooveel tegen het verderfelijke dobbelspel wordt geschreven.

In Tiong Hoa Wi Sien To raadt Oeij Tjoen Phaj uit Gresik (Soerabaja) zijne rasgenooten aan, onder elkander eene overeenkomst aan te gaan, om aan het dobbelen een eind te maken.

Na vooraf te hebben aangetoond, tot welke vreeselijke gevolgen dat kwaad kan leiden, stelt hij hun voor om bij notarieel contract te verklaren dat men zich voortaan van alle spel zal onthouden en dat degene der ondertekenaren, die de overeenkomst schendt, een vooraf bepaalde boete zal hebben te betalen. Verder zou aan de dobbelaars het volgende ultimatum moeten worden gesteld: al wie niet binnen een bepaalden tijd zich van het spel afwendt, zal door de anderen voor dood verklaard worden, d. w. z. dat niemand van feesten, die zij bij gelegenheid van huwelijken geven, van sterfgsvalletien hunnen huize en van andere bijzondere gelegenheden notitie zal nemen. Dit zal hun natuurlijk den schrik op het lijf jagen, zegt schrijver.

Wanneer deze beweging veld wint, vervolgt hij, kunnen wij het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, dat uit onze dobbelzucht munt slaat, door een lijdelijk verzet dwingen, die gehate pacht af te schaffen.

*) Bij den chinees is rood de kleur van geluk, vreugde, blijdschap, in tegenstelling van wit, dat de kleur der smarte en van rouw is. Europeanen in Ned.-Indië, die door den chinees geacht worden met zijne zeden en gewoonten bekend te zijn, ontvangen op 1 Januari van hunne chineesche vrienden en bekenden, met wie zij op eenigszins vrouwelijken voet omgaan (waarom zou men met beschaafde en fatsoenlijke chineezers, zooals den in Midden-Java welbekenden en zéér geëerden maj.-titulair Kwik Ang Kie te Magelang niet vertrouweijk kunnen omgaan) een op rood papier geschreven gelukwensch en een in rood papier gewikkeld pakje chineesche thee, — dit laatste als symbolisch bewijs van onderdanigheid.

Op de vraag: zijn de chineezers hier eensgezind? durt ik, schrijft J. van Hindia in de Pewarta Soerabaja geen bevestigend antwoord te geven, want zij zijn te veel afgunsig op elkander. Zoo bestaat er, volgens schrijver, een groot verschil tusschen de chineesche millionnaires op Java en die in Amerika. Deze laatste stellen niet alleen veel geld voor hunne eigene landgenooten, maar zelfs ook voor andere volken beschikbaar, hetzij ter verlichting van nooden, hetzij ter bevordering van den algemeenen vooruitgang. Doordat de chineezers op Java zoo weinig voor elkander over hebben, lijden de verschillende, door hen opgerichte vereenigingen, die werkelijk zeer nuttig zijn, aan een chronische ziekte: een leege kas. Men weet toch, merkt hij sarcastisch op, dat slechts een zeker rond, plat en blinkend voorwerp een vereeniging staande kan doen blijven.

De Bintang Soerabaja, die met 1909 naar acht en veertigste levensjaar intreedt, dus in Indië een belangrijke plaats onder de inlandse bladen inneemt, zegt omtrent de denkbeelden van den tegenwoordigen Minister van Koloniën betreffende de afschaffing van het passenstelsel: „wij denken, dat alle leden van de Staten-Generaal het wel met den Minister eens zullen zijn, want als de passen afgeschaft worden, zullen de chineesche kleinhandelaren op alle landelijke ondernemingen mogen komen om hunne artikelen van de hand te doen, of om zich daar te vestigen, wat natuurlijk tot den bloei der ondernemingen zal bijdragen. Onder de leden der Staten-Generaal zijn er velen, die een aandeel hebben in bedoelde ondernemingen of in handelshuizen, die méér winst zullen maken, wanneer de handelsgoederen overal heen gebracht kunnen worden.”

Een school, die gesteund verdient te worden, noemt de Perniagaan de onderwijsinrichting van Meuffrouw L. Goossens te Batavia, Nieuwe Laan, buurt Salemba, waar kinderen van europeanen, chineezers en inlanders van 3 tot 5 jaren Fröbelonderwijs kunnen krijgen, en ouderen van jaren hetzelfde onderricht genieten als op de europesche scholen voor leerlingen van gelijken leeftijd, en waar bovendien spraakgebrekkigen geoefend worden in het normaal spreken. De redactie van het blad wekt de chineezers op om aan die school eene bijdrage te geven. Meuffrouw Goossens, zegt zij, doet een bijzonder goed werk met stotteraars en andere spraakgebrekkigen te helpen, zonder te vragen, tot welk ras zij behooren. In het redactieureau van Perniagaan is een lijst neergelegd om aan milddadigen gelegenheid te geven daarop in te teekenen.

In hetzelfde blad moedigt Tio Wie Sioe zijne landgenooten aan om deel te nemen aan het voetbalspel, en, evenals de europeanen, een vereeniging tot beoefening van die soort sport op te richten, daar dit z. i. den band tusschen rasgenooten onderling versterkt.

Ook juicht schrijver het feit toe, dat verscheidene chineezers hun abonnement op een nederlandsch dagblad in Ned.-Indië hebben opgezegd, omdat het hen hinderde, dat, telkens wanneer de een of andere chinees zich aan diefstal had schuldig gemaakt, dat blad de generaliserende uitdrukking „chineesche schavuiten” gebruikte.

FEUILLETON.

Een en ander uit Midden-Java *).

Jogja, 21 Nov. 1908.

Een tochtje door een land als een der Vorstenlanden is altijd interessant. Een uitgebreide streek, waar de intensieve cultuur den rijken grond doet geven, wat er uit te halen is, en die tevens op natuurschoon kan wijzen — is al een verheugenis voor wie niet-onverschillig voor het nuttige en mooie in de wereld zijn levenswandelingsetje doet. Komt daarbij, dat de historie van vele eeuwen te lezen valt in wat men er tegenkomt, dan heeft men alles bij elkaar om ook het moeilijkst te voldoen mensch tevreden te stellen.

De tijd heeft de monumenten van oude godsdiensten niet kunnen vernietigen, al heeft hij met zijn travanten van regens en stormen er alle moeite voor gedaan, waarvan de sporen duidelijk te zien zijn. En de tijd is nog voldoende geweest om wat de menschen spaarden van de eertijds opgerichte versterkingen, in elkaar te doen vallen.

Zoo komt het, dat degeen, die in het oude Mataram zijn oogen de kost geeft, telkens stoot op brokken van muren, die als muren van de Kratonvesting, zwartgrauw van ouderdom zijn, afgebroskeld en met welige plantengroei bedekt, maar op sommige plaatsen breed en dik en solide. Steenen duikers, die gelijken op stukken van onze onderaardsche gangen, ruïnes van wachthuizen of vóórvestingwerken, terwijl elders de bekende bouwvallen

van tempels en wat daar om en bij is gebouwd, het voorwerp vormen van de belangstelling van al wat vreemdeling is.

De vreemdelingen, meest Engelschen en Amerikanen, die hier aankomen, verwijst men op hun vliegensvlugge bezichtigings-reis naar: den Boroboeoer, het Waterkasteel — dat niet eens de moeite waard meer is —, de Prambananvlakte en andere bouwvallen der Progo-vallei. Alles door dr. Groneman en anderen uitvoerig beschreven, alles goed bekend.

Maar verder ziet men ze niet. En toch biedt de residentie Jogjakarta nog wel wat anders aan, dat een bezoek zou rechtvaardigen. Ook ten Zuiden van de hoofdplaats en ten Westen komen telkens de overblijfselen uit den oorlogstijd en uit nog vroegere tijden voor den dag. De in wording zijnde nieuwe uitgave van dr. Gronemans gids zal vermoedelijk meer daarvan vertellen.

Ik ben onlangs vlak ten Zuiden van de hoofdplaats, vlak ten Zuiden van den Kraton ook, langs een breede schaduwrijke laan, die zich versmalde tot een aardigen desaweg — door eene desa Djagalan —, waarover de dichte bamboes zich naar elkaar bogen, zoodat het een becoes van fraai groen werd, gekomen bij een brokstuk van een ouden muur, verwerde, vuile, steenen klomp langs welke een waterleiding liep, hier en daar half verstopt, dan opeens verbreed, omdat het water niet genoeg weg kon, of in waterval door een duiker klaterend. Iets verder maakte het pad een bocht omdat een zwaar vierkant steenen gebouw recht op den weg stond: een soort wachthuis, met gewelfde ramen, toch somber. Het gebouw is al oud, verweerd, vervuild — toch niet van décor ontbloot, een rand van hekwerk boven op, geeft het een eigenaardig

aanzien, maar zooals het daar staat met bamboeversperring in de toegangen, de struiken en klimplanten er tegenaan en in de breede spleten, en dan midden in een dichtbeboomde desa, met maar aan één smalle zijde het open veld, komt het heelemaal niet uit.

Men spaart die oude gebouwen en dat is goed, maar alleen voor zoover ze nog iets geven, iets eigenaardigs en fraais. Maar een brok van een eenvoudigen muur zonder eenige stijl en zonder eenige versiering, die hinderlijk voor den desaman den weg verspert, zoodat — een eind dichter bij de kotia — de bewoner van een huis achter zoo'n vuilen muur er een primitieve opening in moest hakken, is alleen voor sloopershanden goed.

Daartegenover staat, dat de nog goed gebleven monumenten van vroegere bouwkunst niet alleen „bewaard” moeten blijven, maar ook vrij gemaakt voor het gezicht en ontdaan van alles wat er hinderlijk aan is. Het gebouw, dat hier als uitgangspunt dient, kon best wat betere situatie krijgen, door de omgeving te verbeteren, door den plantengroei tegen te gaan aan de muren en door het gebouw van binnen vrij te maken van vuil en gedierte.

Elders, ten Zuidwesten van de kotia, den kant van Biantaran uit, zien we op enkele plaatsen ruïnes midden in het suikerveld liggen, maar door struikgewas voor een groot deel verborgen, zoodat er van het schilderachtige, dat er in is, niets te omvatten valt voor het oog van dengeen, die daar zijn weg neemt.

Die bouwvallen geven iets eigenaardigs aan het landschap, wanneer er een beetje zorg voor wordt gedragen; 't is maar de vraag wie dat doen zal!

Van Vreemde Koloniën.

Opium in de Straits.

Gelijk bekend, werd voor de Straits Settlements en de gefedereerde Maleische staten op het schiereiland Kalakka een commissie ingesteld met de opdracht om een onderzoek te doen naar het opiumverbruik en naar de middelen om dit tegen te gaan en zoo mogelijk te onderdrukken.

De commissie had haar taak reeds eenige maanden geleden beëindigd, maar te vergeefs werd te Singapore uitgezonden naar de openbaarmaking van het rapport, zoodat men reeds vreesde dat de regering in het moederland zich tegen de openbaarmaking zou hebben verzet.

Wanneer men in aanmerking neemt, dat de strijd tegen het opium een soort stokpaardje van de huidige liberale engelsche regering is, dan is het, nu het rapport der opium-commissie in de Straits eindelijk bekend geworden is, wel begrijpelijk, dat de regering niet voetstoots toestemming gaf tot de publicatie.

Het rapport staat toch lijnrecht tegenover den wensch der engelsche regering, dat het opiumverbruik in de Straits en de omliggende inlandse staten op het Maleische schiereiland binnen aizenbaren tijd zou zijn afgeschaft.

Eenparig kwamen de leden der commissie tot het besluit, dat een overijld verbod voor de koloniën, die een overgroot deel harer inkomsten uit het opiummiddel trekken, een ramp zou beduiden. Eenstemmig bevalen de leden der commissie afschaffing aan van het pachtstelsel, en instelling van een gouvernements-monopolie, op den voet van het op Java vigerend stelsel. Registratie van de opiumschuivers werd door hen niet wenschelijk geacht, daar zulk een maatregel nadeeligen invloed zou uitoefenen op den toevloed van de noodige Chinese arbeidskrachten en aanleiding zou kunnen geven tot grove misbruiken. Zij staan een streng toezicht op, niet de sluiting van de opiumkitten voor.

De methodistische bisschop Oldham, die evenals verscheidene medeleden der commissie een tegenstander is van het opiumverbruik, stemt in met het pleit voor een gouvernements-monopolie, maar meent in tegenstelling met die medeleden, die oordeelen, dat geenszins sprake is van een onmatig verbruik van opium in de Straits, dat matigheid in het schuiven onmogelijk moet worden geheeten. Ook hij wees op den nadeeligen invloed, die een onmiddellijk verbod zou uitoefenen op de koloniale financiën, maar wees daarbij nog op het feit, dat zulk verbod vele schuivers pijnlijk zou treffen, die het opiumverbruik noodzakelijk achten voor het behoud hunner gezondheid. De bisschop besloot met er den nadruk op te leggen, dat overhaasting veel meer zou zijn af te keuren dan niets te doen en de zaken te laten zooals die zijn.

Fransch Guyana.

De Temps had betoogd, dat de verspilling van de inkomsten dezer kolonie elke poging in den weg stond, om het land tot ontwikkeling te brengen.

Hiertegenover stelde de afgevaardigde voor Guyana, Franconie, als zijne meening, dat de fout in heel wat anders school en dat om goede toestanden in die kolonie in het leven te roepen, het noodig zou zijn, dat het bestuur weerstand bood aan elk verzoek, dat niet met 't algemeen belang strookt, dat het de besluiten der gekozen lichamen slechts bekrachtige, waardoor het algemeen belang wordt gediend, dat het aan het hoofd der koloniale diensten slechts beproefde, bekwame, onpartijdige, belanglooze ambtenaren plaatste die niet voor intrigues toegankelijk zijn, slechts het algemeen belang voor oogen hebbe, en voor alles de noodige energie bezitte.

In het kort, schreef de Temps, de heer Franconie wil volmaakte menschen hebben om de gevolgen van slechte instellingen te verbeteren.

Daar volmaakte menschen zeer moeilijk te vinden zijn, acht het blad beter, de instellingen te verbeteren, om aldus een tegenwicht te krijgen voor de onvolmaaktheid van den mensch.

Men heeft tengevolge van de goudvondsten in Guyana de beschikking in die kolonie over een met het oog op de geringe bevolking van slechts 24000 zielen buitengewoon hoog budget van 3½ miljoen francs. De koloniale instellingen geven de beschikking over dat bedrag aan het handjevol kiezers onder die bevolking. Het gevolg daarvan is, dat de politiek er een winstgevend baantje is en dat een ieder zich daarop werpt. De gouverneur, die eene meerderheid wil hebben om hem te steunen, ziet zich gedrongen om het geheele bestuur aan de verkiezingen te doen deelnemen, en de overwonnen partij heeft slechts één doel, dat is den gouverneur te doen vallen, welk doel nog al eens bereikt wordt want de gouverneurs van Guyana blijven daar nooit lang. Het is aan zulk onvruchtbaar gedoe te wijten, dat Fransch-Guyana nagenoeg in denzelfden toestand verkeert, als toen Columbus het nieuwe werelddeel ontdekte.

Het blad eischte, dat daarin verbetering worde gebracht.

Men late aan Guyana, zooals men aan Senegal heeft gelaten, zijne gemeenten en zijn Conseil général, maar beperke de bevoegdheden der lokale raden tot het gebied, door hunne kiezers werkelijk wordt geoccupeerd, en tot de beschikking over de belasting door die kiezers betaald. De politiek zal dan binnen de normale verhoudingen terugkeeren. Het moederland herneme dan door een bestuur als voor West-Afrika het bestuur over de 100.000 tot ontwikkelende te brengen vierk. K.M., waartoe het de middelen zal vinden uit de ontvangst der goudindustrie.

Dat die industrie intusschen ook te lijden heeft van de misere politieke toestanden in Fransch-Guyana, hebben we reeds herhaaldelijk kunnen zien. Nu zond de directeur van de maatschappij die het placer Enfin exploiteert weer een schrijven van een geëmployeerde der maatschappij ter inzage aan de *Dépêche Coloniale*.

Dit schrijven, vertaald, ving als volgt aan: „Gij zult met verbazing hebben ontwaard, dat tot nu toe geenerlei gevolg is gegeven aan de proces-verbalen en rapporten van het placer Enfin, gericht tot den procureur der republiek, sedert de maand Augustus j.l.

„De maraudage en de misdaden zijn bijna wet geworden, niet alleen in de streek van de Midden-Mana, maar in alle voornamen centra der goudindustrie in de kolonie, en wij zijn niet ver van het tijdperk, wanneer de gewapende benden zich bij de krommingen der rivieren en bij de moeilijk over te trekken vallen in hinderlaag zullen leggen, om de sloepen te plunderen, die voor het vervoer van de productie der placers of van andere zaken worden gebezigd.”

Het schrijven somt dan een twintigtal proces-verbalen en rapporten betreffende moord, roof en diefstal op, en vervolgt daarop:

„Sedert mijne terugkomst ter hoofdplaats, heb ik vernomen dat de procureur-generaal na kennisgeving van mijn oordeel omtrent den algemeenen toestand in de goudstreken, de stukken aan den gouverneur der kolonie heeft overhandigd, die bereid zou zijn de noodige maatregelen te treffen voor de bescherming en de veiligheid van allen.”

INGEZONDEN.

Amsterdam—Leiden, 6 Januari 1909.

Aan

het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West.”

WelEdele Heeren.

In opdracht van het Bestuur van de Groep „Nederlandsche Antillen” van het Algemeen Nederlandsch Verbond, hebben ondergeteekenden de eer, U hierbij den welgemeenden dank van genoemd Bestuur over te brengen, voor de groote welwillendheid, waarmede het door Uwe Vereeniging bijeengebracht bedrag ter beschikking van het uit genoemd bestuur gevormde Comité tot leniging van den nood op Curaçao is gesteld, en waarmede door U het verzoek om hulp van dit comité is gesteund geworden.

Wij behoeven u niet uitdrukkelijk de verzekering te geven, dat door ons met volle instemming aan deze opdracht wordt voldaan, en het zij ons tevens vergund, U onzen diepgevoelden dank te brengen voor de met zulk een goeden uitslag bekronde pogingen, door Uwe vereeniging in verbinding met de Haagsche afdeling van het A.N.V. in het werk gesteld, om het fonds voor de noodlijdenden op Curaçao te vergrooten.

Wij hebben de eer te zijn, WelEdele Heeren, Met de meeste hoogachting, De vertegenwoordigers in het Hoofdbestuur van het A.N.V. van de Groep Nederlandsche Antillen,

Dr. J. BOEKE.

J. A. SNIJDERS Jr.

Geachte Redactie!

Velen met mij hebben voorzeker met groot genoegen in Uw weekblad de verschijning opgemerkt van de rubrieken *Wat de Inlander* zegt en *Wat de Chinees* vertelt. — Waarom: *Wat de Inlander* van Ned.-Indië zegt? Is er voor de lezers van Uw Weekblad een andere *Inlander* denkbaar dan de *Inlander* van N.-I.? Hoe het zij, de opneming dier rubrieken voorziet in hetgeen tot nog toe in de Hollandsche persorganen, ook die, welke in N.-I. verschijnen, ontbreekt: de geregelde kennisgeving n.l. van hetgeen in de Inlandsche of door Chineezzen in N.-I. uitgegeven bladen door of voor de inboorlingen van N.-I., voor iederen, tot den geringsten *Inlander* toe, die lezen kan, wordt geschreven, van wat blijktens die periodieken het oordeel is van den *Inlander* over de genomen, hem rakende maatregelen of besluiten, van wat zijne wenschen of gedachten zijn. De wetenschap hiervan is voor ons nuttig om niet; geslagen met

Oost-Indische doofheid, in zelfverblinding of zelig-noegzaamheid, in te dommelen, denkende, dat allen daarginds blij of tevreden zijn, omdat wij het zoozeer over ons zelve zijn. Maar vooral noodig is dan een onpartijdige behandeling dier rubrieken, zoodat wij niet alleen vernemen wat ons streelt, maar ook de klachten, de grieven der Inlanders. Zijn zij verkeerd ingelicht, of op een dwaalspoor gebracht, dan zal Uwe Redactie gaarne ruimte willenestaan tot opheldering of weerlegging van hetgeen valsch of minder juist is voorgesteld. Ook dit kan het nut zijn der bedoelde rubrieken, dat de gelegenheid gegeven wordt, verkeerde begrippen te bestrijden.

In het laatste nummer van *Wat de Inlander* zegt komt het volgende voor:

„*Pertja Barat* bevat als hoofdartikel een stuk van Moeridoel Hak over de Islamitische broederschap *Tariqat Naksjahendi*, ontleend aan het tijdschrift *Al Imam*. Hoewel dit stuk door de vele arabische woorden en uitdrukkingen zonder *qamoës* (woordenboek) voor oningewijden niet gemakkelijk te begrijpen is, kunnen wij belangstellenden de lectuur er van zeer aanbevelen. De kennismaking zal de moeite wél loonen. In verscheidene woelingen in Ned.-Indië hebben immers juist de volgers dier broederschap de hand gehad. (Tjilegon, Srikaton, Soekaboemi enz.)”

Belangstelling in den arbeid van Uwen medewerker brengt mij tot de opmerking, dat men aan eene dergelijke mededeeling weinig heeft. Zij wekt alleen de nieuwsgierigheid op, zonder die te kunnen bevredigen; want wat Uw bekwame medewerker zonder woordenboek niet kan verstaan, zullen Uwe lezers in het algemeen zelfs niet met een woordenboek kunnen lezen, indien zij al in de gelegenheid zouden geraken, inzage te kunnen nemen van de *Pertja Barat* of van het tijdschrift *All mam*.

Nu de nieuwsgierigheid Uwer lezers geprikkeld is voor zulk een gewichtig onderwerp, zoudt gij nu, geachte Redactie, Uwen medewerker het verzoek willen overbrengen, zijn woordenboek uit de kast te halen, en alsnog in een volgend nummer van Uw weekblad de vertaling te geven van dat hoogstbelangrijk hoofdartikel van de *Pertja Barat*? Uw getrouwe lezer.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

Weekblad voor Indië.

Dezer dagen — zoo schrijft Dr. Broersma, waard. Redacteur van het Weekbl. voor Indië in No. 33 — „ontvingen wij bezoek van den heer van Emmerik, leider van de „Witte-Kruis-Kolonie” te Warak bij Salatiga. Hij was op reis naar Celebes, waar hij, gelijk men weet, een tweede kolonie heeft gevormd van Javaansche gezinnen.” In dit bezoek nu vond de heer Br. aanleiding onder het opschrift: „Heilige ijver” een en ander te vertellen van het belangeloos streven van den heer van Emmerik. „Wie de kolonie te Warak gezien heeft en den staat weet, waarin zij verkeert, zoo sober altijd en toch zoo voldoende, zoo herbergzaam voor de menschelijke ellende, zoo troostrijk en vriendelijk van aanschijn; wie te midden daarvan den heer Van Emmerik en zijn gezin bezig ziet, zoo geheel zonder vertoon van opzicht, zonder directie-airs, levend slechts met de menschen om er samen te komen, samen den kost te verdienen en elkaar te geven de levensvreugd van een Christen, wie dat alles verstaan heeft, gevoelt voor dit werken uit louter menschenmin bewondering en groote vriendschap.”

Overigens noteeren wij uit den inhoud van dit Nr.: A. J. de Bordes (levensbeschrijving met portret.) — Klapperoliebereiding door Inlanders enz. ter Sumatra's Westkust (met afb.), door R. C. W. Welborn. — Het bloemencorso te Tegal (met afb.) — Het Zoölogisch Museum van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg (met afb.) door C. de Kruijff. — Benevens een opstel van H., getiteld: „Chinezen in Ned.-Indië”, waarin de schrijver een samenspraak met een Chinees houdt en de laatste zich beklagt over de achteruitstelling van zijn ras bij andere landaarden in Ned.-Indië. Doelende bijv. op het passenstelsel en uitzettingsgeschiedenissen, zegt de Chinees o.a.: „Als wij slechts de helft bezaten van den dollen, blinden, fanatieken moed der Arabieren, dan, verzeker ik u, zouden de met goud en zilver gegalonneerde heeren zich wel tienmaal bedenken, alvorens tot zulke draconische maatregelen over te gaan.”

De Indische Mercuur 1909. No. 1.

In dit Nr. is opgenomen het Verslag der Commissie tot beoordeeling van de antwoorden op de door het Koloniaal Museum te Haarlem voor 1907

uitgeschreven prijsvraag betreffende den Kokospalm. Blijkens dit Verslag waren ingekomen 12 antwoorden, waarvan 10 in de Nederl., 1 in de Javaansche, en 1 in de Fransche taal; aan geen der inlanders kon de gouden medaille worden toegekend; met een zilveren medaille plus 50 gld. werd de verhandeling van den heer L. A. T. J. F. van Oijen te 's-Gravenhage bekroond; een bronzen, benevens 25 gld. verwierf de heer J. B. Tabel te Parijs, terwijl aan nog 3 inzenders belooningen van f 25 in geld (of een voorwerp van gelijke waarde) werden toegekend. Bovendien verwierf de heer E. H. Bolten, die een uitvoerige behandeling schreef over den kokospalm op Madagascar, als bewijs van waardeering een zilveren medaille.

Omtrent de javaansche beantwoording, merkt de Commissie o.m. op, dat zij wel aardige bijzonderheden bevat, maar overigens van te weinig betekenis is. „Men kan het in den schrijver, een Javaan, ten eerste waardeeren, dat hij zich de moeite heeft gegeven om op schrift te stellen, wat hem over dit onderwerp bekend is, maar wat hij mededeelt is toch niet belangrijk genoeg om hem in aanmerking te brengen voor een bekroning.” Dit is jammer, en zal o.i. niet bijzonder aanmoedigend werken.

Verder bevat dit Nr.: Ziekten der theeplant op Java, door Dr. H. M. Quanjer. — C. Mathieu: Para rubber cultivation, door A. H. Berkhout. — De opleiding voor de Java-suikerindustrie. — Katoencultuur in Nederlandsch-Indië. — Boycotbeweging tegen Japansche goederen in Zuid-China. — Bacovenkultuur in Suriname. — De overschrijving van den eigendom van vaste goederen en schepen, en het inschrijven van hypotheeken in Ned.-Indië. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, benevens de overige wekelijksche rubrieken.

No. 1 van den nieuwen jaargang van het **Or-gaan der Vereeniging „Moederland en Koloniën”** bevat een Ontwerp-programma voor de Nederlandsche koloniën in Amerika met toelichting, samengesteld door de H.H. Dr. C. Lely, L. H. Havelaar en J. H. J. Hamelberg. Het Bestuur van Moederland en Koloniën spreekt in een Voorwoord de hoop uit „dat vele belangstellenden alsmede de organen der pers zich over het ontwerp zullen uitspreken, en hun oordeel ter kennis van ons Bestuur zullen willen brengen.”

Door het Departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid te Batavia is uitgegeven eene verzameling **Voorschriften betreffende het Inlandsch onderwijs**, waarmede een nuttig werk is verricht voor hen, die het een en ander omtrent deze materie willen weten. De talloze bepalingen in Staats- en Bijbladen zijn nu tot één bundel vereenigd, terwijl een uitvoerige, systematische inhoudsopgaaft het zoeken naar een bepaald onderwerp zeer vergemakkelijkt.

Belangstellenden zij er attent op gemaakt, dat in 1904, eveneens ter Landsdrukkerij te Batavia, eene dergelijke verzameling is verschenen, de voorschriften omtrent het **Europeesch lager onderwijs** betreffende.

Indien in Moll. Java. Reizeerinnerungen und Betrachtungen, is de titel van een dezer dagen te Stuttgart verschenen prachtig geïllustreerd werk over Java, dat niet zal nalaten de algemeene aandacht te trekken en om de artistieke uitvoering, en om den degelijken inhoud. Het boek „von einem Bewunderer” samengesteld (waarom noemt de schrijver zijn naam niet?) te bespreken, verbiedt de ons toegestane plaatsruimte; daarom volstaan wij met de navolgende teekenende uiting van den opgetogen schrijver: „Der Reisende, der nur vorübergehend einige Monate in Lande weilt, wird die erhabenen Wunder der Natur gesiezen sowie das interessante Leben der Eingeborenen meist ohne unangenehme Nebenwirkung beobachten dürfen und deshalb darf man Java denjenigen, die eine Tropenlandschaft besuchen wollen, bezeichnen als ein Reiseziel par excellence.”

Jaarboek van het Departement van Landbouw in Ned.-Indië 1907. Batavia, Landsdrukkerij 1908, gr. 8°. Evenals in vorige jaren bevat dit omvangrijke, geïllustreerde jaarverslag van het Departement onder leiding van Prof. Dr. M. Treub, een schat van gegevens op velerlei gebied. In de Inleiding vindt men onder meer een beknopt overzicht van den inhoud der talrijke publicaties in 1907 van dat departement uitgegaan (gelijk men weet publiceert het Dep. van Landbouw sedert zijn oprichting alle vroegere uitgaven tevens van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.) De tekst zelve is in 14 hoofdstukken verdeeld, waarin behandeld worden: Waarnemingen en onderzoekingen op plant-, dier- en scheikundig gebied en hare toepassingen. — Opleiding

voor den Landbouw. — Waarnemingen en onderzoekingen tot vermeerdering der kennis van den bodem en id. speciaal voor den Inlandschen landbouw. — Katoencultuur in Palembang; Gouvernements kina- en koffiecultuur. — Gouvernements Guttapercha-onderneming; id. Caoutchouc-onderneming te Langsa (Atjeh). — Boschwezen. — Burgerlijke veeartsenijkundige dienst.

Door **Dr. G. W. Kiewiet de Jonge** werd in het begin van 1908 een reeks van voordrachten over tropische ziekten gehouden in het geneeskundig laboratorium te Weltevreden, welke belangrijke voordrachten in boekvorm uitgegeven, ongewijfeld aan velen ten goede zullen komen, in de eerste plaats, gelijk de schrijver opmerkt, aan „aanstaande tropen-artsen, die in Ned. Oost-Indië zullen werken.” in het door ons ontvangen Eerste deel behandelt Dr. Kiewiet de Jonge de **Malaria** (bl. 1—189) en de **Zwartwaterkoorts** (bl. 190—222). Wij achten de theorieën van den schrijver omtrent de Malaria, haar ontstaan, verspreiding en genezing van genoegzame bekendheid (in het Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië gelijk mede in het Nederlandsche tijdschrift voor Inlandsche geneeskundigen vindt men tal verschillende verhandelingen van zijn hand over die ziekte), om er hier bij stil te staan. Ons doel is dan ook slechts de aandacht op dit nieuwe geschrift te vestigen.

Bij de firma J. H. de Bussy is weder verschenen het zoo practisch ingerichte **Handboek voor Cultuur- en Handels-ondernemingen in Ned.-Indië**, dat thans reeds den een en twintigsten jaargang beleeft. Niet alleen voor hen, die uitsluitend bij cultures of handel in Oost-Indië geïnteresseerd zijn, is dit werk een onmisbare vraagbaak, maar ook anderen zullen het niet dikwijls onbevredigd ter zijde behoeven te leggen. Zoo vindt men bijv. op biz. 837 ook mededeelingen omtrent de Vereeniging „Oost en West” vermeld, waarvan echter de vermelding der namen van het Hoofdbestuur wel eenige rectificatie behoelt. Ook bevat het Handboek tal van gegevens over West-Indische ondernemingen, hoewel men zulks niet uit den titel zou afleiden.

Wij maakten in deze rubriek nog geen gewag van het nieuwe Boschbouwkundig tijdschrift **Tectona**. Uitgave der Vereeniging van ambtenaren bij het Boschwezen in Ned. Oost-Indië. Dezer dagen heet de 3e aflevering van het 1e deel (het tijdschrift verschijnt elke twee maanden) ons bereikt. Zij bevat o.a. de volgende bijdragen:

Bestrijding van alang-alang in cultures van djati, ficus en hevea (met plaat), door K. C. Jaski. — Iets over djatie, door J. C. Claassen. — Een exploitatieboek als globale controle op het buiten- en binnenwerk bij de eigen exploitatie, door J. S. van Braam. — Opslagkultuur en de zgn. kontraktskultuur, door Ch. S. Lugt. — Menging van lichtbehoefte niet sterk beschaduwde houtsoorten, door W. van Harencarspel. — Vertalingen, referaten enz.

Ten slotte zij melding gemaakt van de navolgende publicaties:

Het een en ander over het tariefwezen der spoorwegen. Eene beknopte uiteenzetting van de grondslagen van het spoorwegtariefwezen ten dienste van spoorwegambtenaren op Java, samengesteld door P. J. d'Artillact Brill. Tegal, J. D. de Boer, 1908. So.

The Government Guttapercha plantations in Java. Samengesteld door Dr. W. R. Tromp de Haas, ter verspreiding op de Internationale Rubbertentoonstelling te Londen in September 1908. Batavia, G. Kolff & Co. 1908. 4o. Met platen.

Geschiedenis der beoefening van de Javaansche taal. Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het hoogleeraarsambt aan de Rijksuniversiteit te Leiden, den 6en Jan. 1906, door Mr. Dr. J. C. G. Jonker. Leiden, E. J. Brill.

Indisch Genootschap. Verslag der vergadering van 24 November 1908. Voordracht van den heer J. Sibinga Mulder (met discussie) over: De invloed van de Java-suikerindustrie op de welvaart van de desa.

Globus. Illustrierte Zeitschrift für Länder- und Völkerkunde. Band 95 (1909) No. 1, bevat o.m. een belangrijke beschrijving over: „Die Bevölkerung Sumatras, von Prof. Dr. Wilhelm Volz. Belangwekkend zijn de aan het opstel toegevoegde afbeeldingen, zoo bijv. die van een door vele familiën bewoond huis der Mentawai-eilanden.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 16 Dec. '08.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d. Dag v. Ned.-Indië idem.

De Sumatrapost t/m idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 15 Dec. '08.
De Sumatrabode t/m 11 December '08.
De Padanger t/m 11 December '08.
De Deli Courant t/m 15 Dec. '08.
Suriname Kol. Nieuws en Adv. Blad no. 98 t/m 101.

De Indische Mercur no. 2.
De Indische Gids, afl. Januari '09.
Exportblad no. 751 t/m 753.
Weekblad v. Indië no. 33.
De Stem van Indië no. 49.
Het Onderwijs no. 17 en 18.
Handelsberichten v/h. Ministerie van Landbouw, no. 95 van 7 Januari '09.
Geschiedenis der cholera in Oost-Indië voor 1817, door J. Semmelinck.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 11 Dec. 1908, No. 98.

Benoemingen, enz. Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de commies te Banjoemas F. A. H. van der Waag; de control. B.B., A. L. van Waardenburg; de opzichter S.S. op Java H. J. L. van der Pol; de opzichter-machinist S.S. op Java O. Huffenreuter; de opzichter B. O. W., H. G. A. Hennevelt.

Benoemd: tot voorzitter van de landraden te Madioen en Ponorogo Jhr. Mr. A. J. v/d Bergh; tot leeraar bij de H. B. S. te Soerabaja Dr. J.W. van Bart; tot voorzitter van de landraden te Madioen e.a. Mr. J. P. G. Westhoff; tot commies te Banjoemas H. C. Knaud; tot raadsheer bij het Hooggerechthof Mr. J. H. Meiss; tot ass.-resident van Midden-Celebes (Menado) H. de Vogel M.Hzn.; tot ingenieur 1e kl. bij het kadaster G. F. Wiemans; tot lid bij den gemeenteraad van Semarang J. Blackstone.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van Fin. Jhr. Mr. C. Laman Trip.

Ontslagen: de ass.-wedono van Djanbon (Soerabaja) Mas Kertowisastro.

Benoemd: tot lid bij den priesteraad te Buitenzorg Mas Hadji Moehammad Idris en Mas Moehammad; tot inlandsch officier van justitie in het regentschap Soerabaja Mas Reksodiprodjo; bij den landraad te Modjokerto Raden Pandji Tjondrodiningrat.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de officier van gezondheid 1e kl. B. C. M. Mantz; de kapitein der infanterie Fl. P. M. P. Berkeljon en de luitenant-kolonel der infanterie J. L. C. Anten.

Voorts bevat dit Nr. de voorwaarden tot deelneming aan het examen tot toelating van Inlandsche (Amboineesche en Menadoneesche) jongelieden tot den cursus tot opleiding van inlandsche officieren, gevestigd te Meester-Cornelis, welk examen in de maand Mei a.s. op verschillende plaatsen in N.-I. zal worden gehouden.

Uit de Javaansche Courant van 15 Dec. 1908, No. 100.

Benoemingen, enz. Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den houtvester H. J. Kerbert.

Ontslagen: op verzoek eervol, de resident van Ternate en Onderh., K. H. F. Roos; der onderwijzer 3e kl. W. D. Koot; de klerken te Makassar, Mevr. C. M. Schenkhuizen geb. Koekerits en Mev. L. P. de Lafontejne; de leeraar bij de H. B. S. te Semarang H. W. J. Veldhuis.

Benoemd: tot commies te Pamekasan G. A. Liddle; tot hulpprediker te Batoe Gantong (Amboina) J. Kelling en F. Quak; tot Secretaris van Banka de controleur G. F. E. Gonggrijp; tot lid van den gewestelijken raad van Pasoeroenan Jhr. H. Th. v. Rheineck Leyssius; van Kediri L. D. C. Balksira en Mr. W. Brouwer; tot notaris te Batavia E. H. Carpentier Alting, tot voorzitter van den landraad te Kraksaan Mr. J. W. G. Kruseman; te Sampang Mr. D. Rutgers; tot buitengewoon voorzitter van den landraad te Brebes, Mr. O. van Bockel.

Geplaatst: aan de openbare Inl. school der 1e kl. te Bandjerenagara C. J. Gijbels; te Poerwokerto H. J. Jongtien.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. C. F. W. Beckmann Stutz; C. Noordenbos; A. J. Lagendijk en H. N. van Ameron, en geplaatst resp. te Poerwokerto, Telkbetoeng, Djembang en Bangkalan, tot hulponderwijzeres mevr. C. O. Willach geb. v. d. Vrijheff.

Benoemd: bij de S.S. op Java, als opzichter-machinist 1e kl. J. L. G. Brunet de Rochebrune; tot telegraafopzichter Ch. N. L. Baier; tot stationschef J. C. Bouman; tot commies F. J. Catenius; tot onderopzichter 1e kl. Th. A. Flohr; idem 2e kl. W. K. Hartwig; tot agent van de Wees- en Boedelkamer te Makassar J. J. Wittenberns.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de off. van gezondheid 2e kl. J. C. Wöller; de 1e commies F. C. Anheisser.

Overgegaan: bij den mil. geneesk. dienst in het vaste korps de off. van gezondheid 2e kl. A. S. B. U. Gundesen.

Geplaatst: bij het 10e bat. de kapt. R. Heijman; bij het 3e depôt-bat. de 2e luit. J. J. van Delden; bij het 7e bat. de 2e luit. J. van Halmael; te Willem I de 2e luit. G. H. Claassen; bij het 9e bat. de 2e luit. G. D. E. J. Hotz; bij het 18e bat. de 2e luit. L. J. M. Koremans.

Overgeplaatst: naar Tapanoei de 2e luit. G. C. Vis; bij het 3e bat. de 1e luit. W. Wessel; bij het 3e depôt-bat. de 1e luit. A. G. L. F. v. Krieken; naar Tjimahi de kapt. der genie L. Swaab; naar Mr. Cornelis de luit. der genie E. Hogewind; naar Semarang de kapt. der genie H. W. Kramers.

Als Extra-Bijvoegsel bevat bovengenoemd No. der Javasche Courant o. a. Regenwaarnemingen in N.-Indië, op Java en Madoera over Sept. en op de Buitenbezittingen over Augustus 1908. Voorts het Verslag van het Mijnwezen in N.-Indië over het 2e kwartaal 1908.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. „Prins Willem IV”; Gezagvoerder P. Koningstein. Van West-Indië naar Amsterdam.

A. Bueno Bibas met echtg. en 4 k.; M. A. de la Parra met echtg. en 1 k.; 2 jonge dames Van Genderen; E. M. Rombouts; Dr. A. Salomons; Mej. J. del Castilho; Mej. L. Groenlo; M. J. L. Soerel; Th. Fischer.

Passagierslijst van het s.s. „Vondel”; Gezagvoerder G. Visser. Van Amsterdam naar Batavia 9 Januari 1909.

J. W. Kleijn met echtg. en k.; J. H. Bosch; J. R. Jochem; Mej. L. T. Thiange; Mevr. C. A. Pajne Stricker—Dudok de Wit; S. A. Gonsalves, met echtg. en 3 k.; H. Adelink met echtg. en k.; C. A. A. Dudok de Wit; R. J. E. Muring; A. B. C. Koorevaar en echtg.; W. Cornelius; Mej. A. E. C. Jungius; S. Bokma de Boer, echtg. en 3 k.; C. Völckers; J. J. Felix; R. H. Bloemendal; Mr. C. Ch. van Helsdingen en echtg.; J. H. G. W. Gans en echtg.; J. A. Sluiter; mevr. J. Kaas—Snders; D. Pos; J. H. Schröder; J. Stroomberg; N. J. van Laer, echtg. en k.; mevr. M. v. d. Valk en k.; mej. L. v. d. Valk; Z. B. Hoekzema; B. L. J. Maal; J. H. Anschütz; P. A. v. d. Broek d' Obrenan en echtg.; A. Kalf Jz. en echtg.; D. T. Volker; H. J. v. d. Jagt, echtg. en k.; A. Heijbroek en echtg.; J. L. Neuteboom en echtg.; J. H. C. Sluiter; J. J. Sluiter en echtg.; A. F. Schoorel, echtg. en k.; Mr. J. H. Lichtenbelt; F. C. Misset; H. J. R. W. Sikman; A. E. Greve; P. J. W. Rijnenberg; J. Grooten; J. S. de Hondt, echtg. en k.; H. E. C. van Amstel; A. A. Resner en echtg.; A. van Son; J. B. Waleson; S. Moormann; G. W. F. Hoogeveen; E. Rossberg; L. Oesterman; mevr. A. C. Jongkamp—Schoo; mej. I. Völckers; H. Broekens; S. Meijer; H. Ester; Th. C. Rieken; W. T. Smalle; J. C. v. d. Hoek; benevens een detachement suppletietroepen.

Passagierslijst dan het S.S. „Koningin Wilhelmina-Praayen, schepelingen van het S.S. „Rumphius”, na”, vertrokken van Batavia 17 December 1908 en aangekomen te Genua 10 Januari 1909.

K. E. Wilkens en echtgenoot; A. J. Teljer; E. W. Beumer; J. H. van Blommestejn; O. L. Helfrich en echtgenoot; C. Groenenberg; J. P. Nikkels; J. A. Frencken; G. J. van der Straaten; C. ten Boekel; B. F. C. Niemöller; D. Passenier; E. Spalke; L. M. Burgdoffer; P. J. Brum; C. Schilder, echtgenoot en 2 kinderen; J. Leeuwens; G. J. B. Ferbest; W. Ros; D. Watts; W. P. van benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.

Telef. Interc. 4796. a

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Wederom ontvangen versche Samballans, Badjak, Petis, Peteh, Kemirie, Ikan Merah, Telor Troeboek, Oed Bassa, Brandal, en Sambal Oelek, Mie, Goela Djawa; Goela aren, Ikan Merah, Indische Zuren en Siropen. Diverse Kerrie soorten, Dodol-en Wadjeck. BILLIJKE PRIJZEN.

ADJAR SARI THEE steeds voorhanden.

Minzaam Aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA”

A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS

ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.

PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.

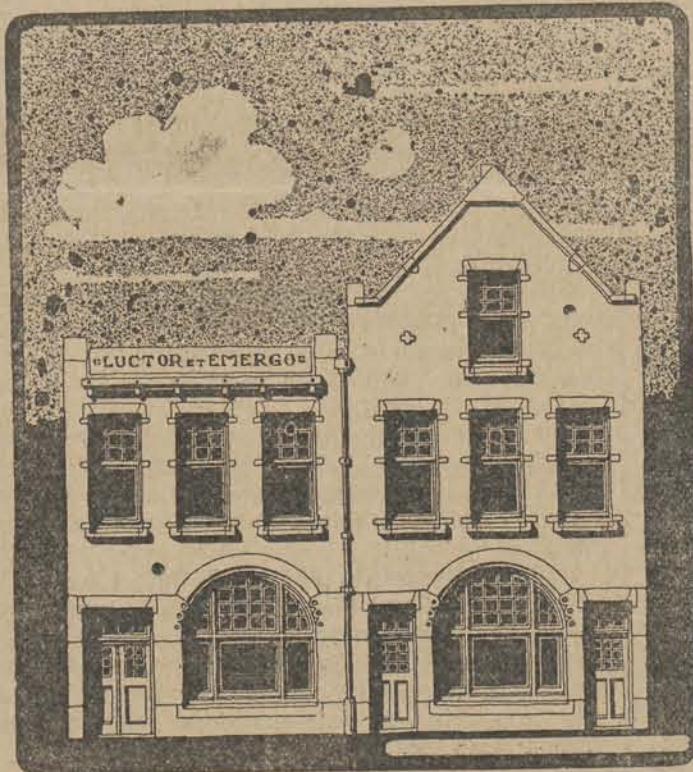
STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIME SORTERING.

HOEDEN EN PELTERIJEN.

STEEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN EN HANDSCHOENEN. CONCURREERENDE PRIJZEN.

VACANT.

VACANT.

N.V. Electriche Drukkerij**„Luctor et Emergo”**

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424

:=:

Den Haag

Heineken's(oudste)
Glazenwasscherij
Stoom Jalouzieën-
Rolluikenfabriek
KETTINGSTR. 6,
DEN HAAG.

v.h. Drie Hoekjes 3.

Telefoonnummer 2478.

AMSTERDAM, van der Helstraat 1.

UTRECHT, Potterstraat 20.

RILVERSUM, - ARNHEM, - NIJMEGEN.

OPVOEDING.

Het Hoofd eener Bijz. School zag gaarne belast met de opvoeding van

paar KINDEREN.

Uitstekende referenties.

Adres: De Perponcherstraat 108 DEN HAAG.

De Bilt bij Utrecht

Villa te huur gemeubileerd f 10

desverlangd ongemeubileerd, in Kloosterpark, bevattende 7 Kamers, Keuken, Fietskamer, Kelder, Schuur met Tuin.

Te bevragen bij WALTMANN & Makelaars, Utrecht.

Gouden Medaille.

Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het succes kan verwachten. Men vragte overtuiging daarvan aan, de vele attesten, die er zijn, en welke gaarne op aanvraag thuis wrden gezonden. Merceing of een dergelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN

Succes bijna altijd zeker.